

ΟΙ ΠΑΤΡΙΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΤΡΙΑ

(Κοινωνιολογική μελέτη)

Συνέχεια από το προηγούμενο φύλλον).

Όποιος σκοπεύει να διηγήσῃ περὶ τῆς Θρησκείας, μὲ πολλή προσοχή καὶ μὲ λόγια μετρημένα πρέπει νὰ πῇ καὶ τοῦτο ἐκεῖνο ποῦ θέλει νὰ πῇ, διότι τὸ σπουδαιότατον θέμα, λεπτεπίλεπτον τὴν φύσιν, ἐπιτρέπει εὐκολὰ δυσχερεστοὺς παρεξηγήσεις.

Προτιθέμενος νὰ ἐξετάσω τὰ στοιχεῖα τῶν δεσμῶν, οἱ ὅποιοι σφιχτοδένουν τὸ Κράτος μὲ τὴν Ὁρθόδοξον, διὰ νὰ ξεσκεπάσω στὸ φῶς τῆς ἡμέρας τὰ σκιᾶ-τρα τῆς Προκηρύξεως, ἐλπίζω νὰ μὴν πλῶ τὸ πάθημα τῶν Πατρίων, οἱ ὅποιοι γράφοντες — οὔτε λίγο, οὔτε πολὺ — αἱ Θρησκεία τῶν πατέρων ὑπονομεύεται» παρέχουν εἰς τὸν κοσμάκη ἐλεύθερο τὸ στάδιον τῶν ἀδίκων ὑπονομιῶν, μὴ φανταζόμενοι καὶ μὴ βλέποντες οἱ ἀπρόσεκτοι κοντόφθαλμοι, ὅτι οἱ ὑποβολαῖς παρ-ομοίας ιδέας, βοηθοῦν τὸ ἔργον τῶν ἐλαφρομυᾶλων ἐφευρετῶν τοῦ Σλαβικοῦ δα-κτύλου καὶ τῶν εἰδεχθῶς ἀπαισιῶν κηρύκων τῶν πολλὰ πλῶν κινδύνων.

Τὰ ἐπακόλουθα δὲ τῆς ὑποβολῆς εἰς τὸν ὄχλον τοιούτων ὑποψιῶν ὅλοι ἐμά-θαμε νὰ τὰ ἐκτιμῶμεν τὴν ὀγδόην Νοεμβρίου.

Διότι καὶ τότε ὅπως σήμερα, κάθε λογικὸς καὶ κάθε σκεπτόμενος, εἰς τὴν πρᾶξιν τοῦ ἀναλαβόντος τὸ τολμηρὸν ἔργον τῆς μεταφορᾶς τοῦ Ἱεροῦ Κειμένου εἰς τὴν διηγουμένην, δὲν θὰ διέκρινε παρὰ τὴν ἀγαθὴν πρόθεσιν ἀγαθοῦ Χριστιαν-οῦ νὰ πλησιάζῃ πρὸς τοὺς πιστοὺς τὰ θεῖα ρήματα.

Τὸ ἀμάρτημα τοῦ διακεκριμένου λογίου — διότι ἐλάθεσεν ὁ κ. Παλ-λης — ὅπως ἐγὼ τὸ βλέπω, εἶνε διςυπόστατο καὶ διπλόν.

Ἀντικειμενικὸ καὶ Ἱστορικὸ διότι ἐλησμόνησεν, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ δὲν ἐδέχθη ποτὲ πουριτανισμόν τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν. Ὑποκειμενικὸ δὲ καὶ ἡ-θολογικὸ διότι δὲν ἔμαθε νὰ τρέμῃ τὴν ἀγρυπτικὴν κουτοπονηρίαν τοῦ Λογιωτατι-σμοῦ ἐπιτυχόντος νὰ ταυτίσῃ τὴν λατρείαν τοῦ Σωτῆρος μὲ τὴν [λατρείαν!!!] τῆς Γλώσσας. Ἀλλ' ἔπαιξε, κ. Παῖλλον, τόπο ἢ κουτοπονηρίαν τῶν Δασκάλων κ' ἐπρόλαβε, προλαμβάνει καὶ θὰ ἐμποδίσῃ ἐπὶ κάμποσον (πόσον;) καιρὸν ἀκόμη τὸ ἐπιστημονικὸν ἀέρισμα τῆς ἀνατροφῆς τοῦ λαοῦ.

Δὲν ὄνειροπλῶ Kulturkampf Ρωμέικο· ἀλλὰ δὲν μπορῶ ν' ἀκούω ὅτι ὑπάρχει κάτι κοινὸ μετὰ τὴν λατρείαν θρησκείας καὶ γλώσσας, ἴσως διότι δὲν μπορῶ νὰ νοιώσω τὴ νεκρὴ γλῶσσα ὡς στύλον τοῦ Ἑθνισμοῦ, ἴσως διότι δὲν βρίσκω τὸν λόγον διὰ τὸν ὅποιον ἡ ἀκλουμένη δὲν θὰ χρησιμεύσῃ ὡς σύνδεσμος τῶν Ἑλληνοφόνων πληθυσμῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου.

Ἀλλ' ἐπανελθωμεν εἰς τὴν προκήρυξιν καὶ εἰς τὴν φράσιν «ὑπονομεύσεις τῆς θρησκείας» τὴν ὅποιαν ἔπρεπε σοβαροὶ λόγοι νὰ τὴν ὑπαγορεύσουν εἰς τοὺς ὑπο-

γεγραμμένους σοβαροῦς κυρίους. Λόγοι ὅποιοι θὰ ἦσαν : ἡ πραγματικὴ ἀπόπειρα προσηλυτισμοῦ εἰς ξένο θρήσκευμα : ἡ συστηματικὴ προσπάθεια ὑπὸ ρηνατικῶν νεωτεριστῶν διαδόσεως θεωριῶν ὑποσκαπτουσῶν τὸ δόγμα : ἡ ἀκτῆχσις εἰς αἵρεσιν ὑπὸ σχισματικῶν ἀποστόλων.

Ἄλλ' αὐτὰ ἐδῶ οὔτε στὸν ὕπνο μας δὲν τὰ εἶδαμε.

Τότε ποιά ἀφορμὴ δικαιολογεῖ τὰ ὑπερβολικὰ ξερωντικὰ καὶ τὴν τρομὰν τῶν Πατρίων ἀπὸ τὰ λαγούμικα κατὰ τῆς Θρησκείας ; Ἐξέλαβον τάχατες ὡς σοβαρὰς τὰς αἵρέσεις τοῦ Νήφωνος καὶ τοῦ Ἀρνέλου ; ἢ ἀκμῶνουντι (καὶ παθκίνονται) πιστεύοντες, ὅτι ἡ εἰσαγωγή τῆς τετραφωνίας εἰς μερικὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ ἡ μετάφρασις τοῦ Εὐαγγελίου εἶνε ἀπόπειρα βολικῆς προκρίσεως κατὰ τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως τοῦ Κράτους ; Διότι — εἰμεθα βέβαιοι — ὅτι ἡ ψυχολογία νεωτέρα ἐγκληματολογία κυριολεγεῖται θὰ ἐχαρκτηρίζε. τὴν μὲν τετράφωνον μουσικὴν Μυτοφρόνον, τὴν δὲ μετάφρασιν ἀναρχικὴν μπόμπαν τῆς Γλωσσολογίας κατὰ τοῦ Σχολαστικισμοῦ.

Ἐν τούτοις νομίζω, ὅτι ἡ ἀλλόκοτη συμπεριφορὰ τῶν Ἑταίρων ἐξηγεῖται εὐκολώτατα διὰ τοῦ ὅ,τι : ἡ καθ' ὅλην σχολαστικίζουσα Προσφύζας ἐγγραφή μὲ τὸ τραγικὸ καὶ μεγαλήγορον ὅρος καὶ πρὸ πάντων μὲ ἀκκεντρέχειν, τὰ χαρακτηριστικὰ σημάδια τῶν δασκαλικῶν ἔργων.

«Δασκάλους δὲ ἀποκαλῶ συλλήδων... τὰ διποδα ἀκκεντρεχῆς εἶπε σοφώτατα καὶ δικαιοτάτα ὁ μακαρίτης Ὀρφανίδης.

Μὲ ὅλα αὐτά, οὔτε μιὰ στιγμὴ δὲν μοῦ πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ νὰ ὑποστηρίξω ὅτι τὰ τῆς Θρησκείας ἔχουσι καλῶς ὅπως ἔχουν καὶ ὅτι ἡ ἀντίληψις τῶν καθηκόντων τοῦ Κράτους πρὸς τὴν Θρησκείαν εἶνε ἐκείνη ποῦ ἔπρεπε νὰ εἶνε.

Ἀπεναντίας σύμφωνος μετὰ τῶν Ἑταίρων ἐμολογῶ, ὅτι ἡ παρατήρησις των καθ' ἣν, ἡ ἀδιαφορία πρὸς τὴν Θρησκείαν φανερώμεται τρανωτέρη καθ' ἑκάστην καὶ ὅτι πρέπει ἡ ἀδιαφορία νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ πρόδρομος τῆς περιφρονήσεως, εἰς τὸσον ὀρθὴ ὅσον ἀκριβής.

Ἄλλ' ἔάν, ὅπως λένε καὶ οἱ Πατέριοι καὶ ὅπως εἶνε βέβαιον, ἡ ἀδιαφορία ὀφείλεται :

α') Εἰς τὸ ἀκατάριστον τῶν Λειτουργιῶν τῆς Πίστεως.

καὶ β') Εἰς τὴν μωρίαν τῶν ἡμιμαθῶν προσπαθούντων νὰ παράσουν γιὰ σπουδαῖοι διὰ τῆς ἐπιδείξεως ἀδιαφορίας πρὸς τοὺς τύπους τῆς λατρείας,

ποῦ καὶ δικτὶ εὐρίσκουν οἱ Πατέριοι τὴν ἀνάγκην ἐκκλήσεως πρὸς τὸν Λαόν :

Διὰ νὰ λαίψῃ ἡ πρώτη αἰτία—τὸ ἐσκέφθητε καὶ τὸ ξέρετε ὡ Πατέριοι—μᾶς χραιάζονται :

Πρῶτον μορφωμένοι παπάδες, ἄξιοι νὰ προσδώσουν εἰς τοὺς πατροπαράδους τύπους τῶν ἱεροτελεστιῶν τὸ θεο μεγαλεῖον, δυνάμενοι νὰ ἐπιπληθυνήσουν

μεταρσιούμενοι μετὰ τῶν ἐννοιῶν τῶν συμβόλων καὶ ἱκνοὶ νὰ μεταδώσουν διὰ τῆς εἰλικρινοῦς συγκίνησεώς των τὴν ἱερὰν συγκίνησιν εἰς τοὺς πιστοὺς.

Καὶ δευτέρων ἠθικοὶ παπᾶδες, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς διδλχῆς καὶ διὰ τοῦ παραδείγματος πρὸ πάντων θὰ κατάρθωναν νὰ ἐμπεδώσουν εἰς τοὺς διστακτικούς καὶ νὰ ἐξαπλώσουν εἰς τὰς χέρτους ψυχὰς τὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν.

Ἄλλ' οἱ Ἑταῖροι, οἱ ὅποιοι τὰ ξέρουν αὐτὰ καὶ οἱ ὅποιοι κατέχουν θέσεις καὶ ἀξιώματα ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ ὥστε νὰ δύνανται νὰ ὑποδείξουν εἰς τοὺς ἀρμοδίους τὰ ἀναγκαιότατα ληπτέα μέτρα, πῶς παρῆσι μὲν Ἄλλοις τὰ διαλαλοῦν, ἔργῳ δὲ οὐδέποτε ἐνήργησαν τὸ πρᾶξιμὸν πρὸς βελτίωσιν τῆς παποδοπαραγωγῆς ;

Καὶ γὰρ νὰ τὰ ποῦμε πρὸ ξάστερα καὶ σταρχάτα Οἱ βουλευταὶ ἐκ τῶν Ἑταίρων τῆς Ἀμύνης τῶν Πατρίων ἐπρότειναν ποτὲ πρὸς τοὺς μέτρα εἰς τὸ Νομοθετικὸν Σῶμα ; Ἡ οἱ Ἑταῖροι οἱ χρηματίσκοντες Ἰπουργοὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καταδέχθησαν νὰ λάβουν καμμὶὰ τέτοια μέριμναν ;

Καὶ ὅμως αὐτὸ ἦτο τὸ στοιχειῶδες καθήκον τοῦ ἐπιθυμοῦντος τὴν ἀνύψωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος καὶ τοῦ συναισθανομένου τὴν θέλησιν νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ θεάρεστον καὶ πατριωτικὸν ἔργον.

Ὅσον ἀφορᾷ τώρα τῇ δευτέρῃ αἰτίᾳ, διὰ ν' ἀλλάξουν δηλαδὴ οἱ ἄλλοι, οἱ ἐπιδεικνύοντες ὡς τίτλον σοφίας τὴν ἀδικφροσίαν πρὸς τοὺς τύπους τῆς λατρείας — αὐτὸ δὲν τὸ ἐσκέφθητε ὦ Πατέρι ! — πρέπει νὰ μὴ ξερῶνιζωντικι ἀνεγκάτιστοι οἱ ἀκαδημαϊκοὶ πολῖται, (διότι οἱ γιατροὶ καὶ οἱ ρέττοι εἶνε οἱ πολυῖστοι ἡμιμαθεῖς) δηλαδὴ πρέπει ἡ πρώτη, ἡ μέση καὶ ἡ ἀνωτάτη ἐκπαίδευσις ν' ἀλλάξῃ, νὰ παύσῃ νὰ εἶνε ἀερολογικὴ.

Ἐχῶ τὸ ἐξ ἐπισταμένης μελέτης θάρρος, νὰ ὀνομάσω ὑπευθύνους τῆς ἐπιδεικνυμένης ἐκ μέρους τῶν ἐπιστημόνων ἀσεθείας, τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς τρανοὺς Δασκάλους. Κ' ἔχῳ τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἂν διεῖπε τὸ πρᾶξιμὸν πνεῦμα τὴν εἰς τὰ ἀνώτατα καὶ κατώτατα σχολεῖα μας διδασκαλίαν, τὰ καταγγελλόμενα ἄτοπα θὰ ἐμετριάζοντο κατὰ τὸ πολὺ μέρος. Πρῶτον διότι οἱ ἀμαθεῖς ἐπιστήμονες τότε, θὰ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ κατανοήσουν ποιά βαθύτερη ἐπίγνωσις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἐπέβαλεν εἰς τοὺς ὑπερανθρώπους θεμελειωτὰς τῆς Ὁρθοδόξου τὸν κανονισμὸν τῶν ἐξωτερικῶν τύπων τῆς Λατρείας, καὶ συνεπῶς θὰ ἐσέβοντο τὸ καθεστῶς καὶ τὰ κανονισμένα μὲ τὸν εἰλικρινῆ σεβασμὸν τὸν ὅποιον ὁ ἀληθινῆς μορφώσεως ἄνθρωπος συναισθάνεται διὰ κάθε σοφὴν διάταξιν.

Δεύτερον διότι οἱ σωστοὶ ἐπιστήμονες τότε, θὰ ἠδύναντο νὰ κατὰλάβουν, ὅτι ἡ θρησκεία εἶνε τὸ θεμέλιον στήριγμα τῆς κοινωνίας καὶ τὸ πρῶτιστον, ἀνεκδόσπαστον μέσον τῆς ἠθικῆς ἀνατροφῆς τοῦ λαοῦ καὶ θὰ ἠδύναντο νὰ ξέρουν, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ μέγας καινοτόμος Λούθηρος ἐμετάνοιστε διὰ τὸ ἔργον τοῦ κ' ἔγραψε: «Εἶνε παράξενο καὶ ἀληθινὰ θλιβερόν, ὅτι καὶ ἀφότου ἡ ἀβολὸς διδασκαλία τοῦ

Εὐαγγελίου ἐπανεῖδε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ὁ κόσμος δὲν ἔπαισε νὰ χειροτερεύῃ. Ὁ καθείς ἐκλαμβάνει τὴν χριστιανικὴν ἐλευθερίαν ἀποβλέπουσαν τὴν σαρικὴν κακίαν. Ἐάν ἡδυνάμην ν' ἀναλάβω τὴν εὐθύνην ἀπέναντι τῆς ἐμῆς συνειδήσεως, θὰ ἐσυμβούλευα καὶ θὰ ἐβοήθουν ὅπως ὁ Πάπας Ζαχαρίας Α΄ ἔγραψε πρὸς ὅλους τὰς βδελυγμίας του, διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ κόσμος θέλει νὰ κυβερνῆται δι' αὐστηρῶν νόμων καὶ τῆς δαισιδαμονίας».

Τρίτον διότι οἱ θετικοὶ πραγματολόγοι ἐπιστήμονες τότε, ὡς πατριώται φιτισμένοι, θὰ εἶχον τὴν δύναμιν νὰ ἐξωρίσουν τὴν σημασίαν τοῦ χριστιανισμοῦ ἐκ ἠθικῆς τῶν λαῶν, ἀπὸ τὴν σημασίαν τῆς ὀρθοδόξου ὡς ἡθικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐπισημνόντος τὴν πολεμικὴν ἠθικὴν τοῦ Κράτους, καὶ ὡς ὅπλον τῆς Ἑλλάδος· χρησίμους διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ὠφελίμου σκοποῦ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν ὁρίων τῆς.

Κ' ἐπὶ τέλος διότι οἱ ἐπιστημονικοὶ καὶ σεμνοὶ ἐπιστήμονες τότε—ἀσχέτως πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τὴν ὁποίαν θὰ ἐθεώρουν παρέχουσιν ἱκανὰ πιθανὰ στοιχεία πρὸς ἐξήγησιν τῶν ἐπὶ αἰνιγμάτων τοῦ Σόλμαντος—θὰ ἐννοιωθῶν ἐξ ἀντιρροίας τοὺς λόγους τοῦ Νέγκερ «Πρέπει νὰ φερώμεθα μετὰ σεβασμοῦ πρὸς τ' ἄδυστα τῶν πατέρων καὶ ὅταν τὰ ἐγκαταλείψωμεν».

Ὅθεν εἰς τὸν σχολαστικὸν κατὰ τὸν ἐπιστημονικὸν πρὸ παντός· πρέπει ν' ἀποδώσωμεν τὰ τῶν ἡμιμαθῶν κατὰ τὴν τύπῃν τῆς λατρείας φληναγμάτων, τὰ ὁποῖα δυστυχῶς βρίσκουν κάποιον ἤχῳ καὶ ἐξασκοῦν κάποιον ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἀπλοικοῦ θεομιστοῦ καὶ μιστοῦ τοῦ παραδείγματος, τοῦ ὕψους καὶ τῶν συνθηκῶν τῶν ἀσφῶν μυστῶν τῆς τέχνης τοῦ Ἀσκητικοῦ καὶ τῶν ἐπιπολαίων ἀρευνητῶν τοῦ δικολαβικοῦ Κόσμου.

Διὰ ταῦτα φρονῶ ὅτι, διὰ νομοθετικῶν μέτρων ὑπὲρ τῆς καλλιτερέσεως τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς καταστάσεως τῶν ἱερέων, καὶ διὰ παραδοχῆς συστήματος ἐκπαιδευτικοῦ πραγματολογικοῦ, θ' ἀποτρέψωμεν τὸν κίνδυνον τὸν ὅποιον διατρέχει τὸ Κράτος ἐκ τῆς κατὰ τὴν ὁδοῦ τοῦ θεοκρατικοῦ αἰσθητικοῦ. Καὶ διὰ ταῦτα φρονῶ, ὅτι ἡ μέθοδος τῶν πρὸς τὸν λαὸν προκηρύξεων καὶ ἐκκλησιῶν ὑπὲρ τῆς θεοκρατίας, καὶ ἡ μέθοδος τῆς ὑποβολῆς φάσεων ὑπονομιμίας τῆς θεοκρατίας τοῦ παρὰ ἐχθρῶν ἀγνώστου, (ἀξίᾳ τῆς ἀγορτικῆς ἐπινοίας δημοκόπων) ἐξαρτῶνται τὴν δυσπιστίαν τῶν ἀρχομένων πρὸς τοὺς ἀρχοντας, ἐπιτετραμμένους τὴν διαφύλαξιν τῆς θεοκρατίας, θὰ γίνωνται ἀφορμαὶ σκηθῶν τὰ μάλιστα δυσπιστίας, ὅπως αἱ τῆς 8ης Νοεμβρίου, εἰδὼς ὅτι εὐδιάφορα τὰ τοιαῦτα πρὸς τοὺς πολ-
λοὺς» (Εὐθύφων II).

Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ ἐπὶ τέλος τὰς ἀτελειώτους συζητήσεις ἀπὸ τῶν στελλῶν τοῦ δημοσιογραφικοῦ ὀργάνου τῆς Ἑστίας· περὶ ἐκπονησῶν ζητημάτων θεοκρατικῶν, διὰ νὰ ἐπιταχῶν ἢ ἀπαγέμους, συνάγει τοῦ φανταζομένου ὄχλου, τῆς τετρακοντίας, ἢ ἀπαγέμους τῆς φρενορίας εἰς τοὺς νεοὺς, καὶ ἡ περίφημος προχθεσινὴ μακαρίτικη ἀπαγόρευσις τῆς Ἀνεκπλάσεως, συζητοῦν

ὑπενθυμίζουσαι τὴν ἥκιστα ἀξιοζήλευτον ἐπογὴν τῆς κηλογηρικῆς κυριαρχίας ἐπὶ τοῦ Βυζαντίου, νομίζω ὅτι οὔτε τὸ κράτος ὠφελοῦν, οὔτε τὰ τῆς λατρείας κανονίζουν, οὔτε εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθηματός συντείνουν.

Τὰ τοιαῦτα προκαλοῦν μόνον ἢ τὴν χλεύην τῶν ἀμυάλων, ἢ τὸν ἐκνευρισμὸν τῶν ἀτυχῶν, τῶν συναισθανομένων ἐαυτοὺς ἀποπνιγομένους ἐντὸς τῆς ἀσφυκτικῆς πνευματικῆς ἀτμοσφαιρᾶς τοιούτων μικρολογημάτων, μωρολογημάτων καὶ ἀταβιστικῶν ἀναδρομῶν πρὸς τὴν ἀμάθειαν.

Τοιαῦτα φαντάζομαι καὶ διαβλέπω τ' ἀποτελέσματα τῆς σχολαστικῆς μανίας καὶ ἀκουσίως ἐγυρτικῆς συμπεριφορᾶς τῶν Πατρίων. Ἐνῷ συγχρόνως φαντάζομαι καὶ νοιώθω, ὅτι ἡ βελτίωσις τῶν παπᾶδων θὰ ἐπαναφέρῃ ἀθρόους εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἐκκλησίας τοὺς πιστοὺς, ὅτι διὰ τῶν εὐμαθῶν καὶ θετικῶν ἐπιστημῶν θὰ ἐπιτύχωμεν τὸν ξεχωρισμὸν τῶν ἰδεῶν τῆς Θρησκείας, ὡς κοινωνικοῦ στηρίγματος καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς ὅπλου τοῦ Κράτους.

Καὶ διαβλέπω, καὶ νοιώθω, κατέλπιζω ὅτι *μόνον* ἔτσι διὰ τὸ καλόν, τὸ συμφέρον καὶ τὴν πρόοδον τῆς πατρίδος μας θὰ ἐγκταστήσωμεν ἀπόλυτον τὸν σεβασμὸν εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς Θρησκείας, καὶ ἀκράδαντον καὶ ἀπερίφραστον τὴν πεποίθησιν, ὅτι δὲν συμφέρει, οὔτε ἐνὸς ἰῶτος ἢ μεταβολή, ἐκ τε τοῦ τυπικοῦ καὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ τῆς Λατρείας.

×

Ὅταν ἀρχόμενος τῆς μελέτης ἔλεγον, ὅτι δὲν ὑπόσχομαι οὐδὲ τὸν *a posteriori* καθορισμὸν τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ, ἐγνώριζον ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ λαοῦ κατὰ βάθος δὲν εἶνε εἰ μὴ μία δεσπόζουσα Ἰδέα, ἡ μᾶλλον σύστημα ἰδεῶν συνδεομένων στενότερα μὲ τὰ αἰσθηματὰ τοῦ λαοῦ, τὰ ὅποια παρέχουν εἰς αὐτάς τὴν κινητήριον δύναμιν καὶ τὰς μεταβάλλουν εἰς Ἰδέας — Δυνάμεις. Ἐὰν μεθ' ὅσα εἶπα, ὁ ἀναγνώστης ἐπείσθῃ ὅτι τὸ σύστημα τῶν σχολαστικῶν (τῶν μὴ φυσικῶν) ἰδεῶν τῶν ἐταίρων τῶν Πατρίων, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εἶναι συνέπειαι τῶν φυσικῶν αἰσθημάτων τοῦ λαοῦ, καὶ ἐπομένως ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ κηταντήσουν εἰς τὸ μέλλον Ἰδέαι — Δυνάμεις, ἐλπίζω ὅτι θ' ἀνεγνώρισε καὶ ὅτι οἱ προτεινόμενοι τρόποι, μέθοδοι καὶ μέτρα πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ χαρακτηῖρος τοῦ Κράτους εἶνε ἐπικίνδυνοι καὶ ὑποδοθηοῦν τὸ ἔργον τῆς ἀποσυνθέσεως.

Ποιὰ εἶνε τὰ αἰσθηματὰ τοῦ λαοῦ μας ; Ποιὰ αἱ εἰς ἐκείνων ἀπορρέουσαι δυνάμεις ; Ποιὸ τὸ ἀλγεδρικό των ἄθροισμα ; δηλονότι ποιὰ εἶνε ἡ ψυχὴ, ἡ Ἰδέα — Δύναμις ἡ δεσπόζουσα ;

Ἰδοὺ δύσκολος ἀπάντησις καὶ μακροχρονίου ἔργου ἀντικείμενον, τὸ ὅποιον πρέπει φιλότιμοι καὶ φιλοπάτριδες νέοι ἄνδρες ν' ἀναλάβουν.

Ἐγὼ θὰ εἶμαι εὐτυχὴς ἐὰν ἐπέτυχῃ διὰ τῆς μελέτης νὰ φανερώσω τὴν ἀλήθειαν τῶν ἐπομένων δύο ἀφορισμῶν.

Α') Ἡ ἔδρασις καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ὑπὲρ τῶν Πάτριων ἐκείνης Ἑταιρίας, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ ἐπιφοιτωτέρη καὶ ἀληθευτέρη, μετὰ τὴν δυνάμειν τοῦ 1897, ἀπόπειρα τοῦ Σχολαστικισμοῦ πρὸς ἐξοκλοῦσθαι τοῦ ἔργου τῆς κακιστροφῆς.

Β') Οἱ Ἑταῖροι τῆς Ἑθνικῆς, ἐπιτυχόντες ν' ἀλλάξουν μορφήν καὶ νὰ βαπτισθοῦν Πάτριοι, δὲν ἐπέτυχον νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὸ περιλθόν καὶ ἀπὸ τὸν Σχολαστικισμόν, ὁ ὅποιος ὡς χιτῶν Νέστου μένει κολλημένον στὰς σάρας τῶν αὐτοχειροτονητῶν Ἡρακλέων ἐργολάβων τοῦ καθαρισμοῦ τῶν κοπροστασιῶν τῆς Ρωμοσύνης.

Καὶ εἶνε καιρὸς νὰ προσθέσω, ὅτι οὔτε τὰ κενά, οὔτε τὰ χάσματα τῆς μελέτης μου διαφεύγουν, καὶ ὅτι οὔτε μορφαίνων ἐπίστευσα πῶς αἱ πατριῶται μὲ τὸ μεροκάματο μετὰ τὸ διδάσκά τῆς θὰ πύσσουν δοξάζοντες, ἐνεργοῦντες καὶ διδάσκοντες σύμφωνα μὲ τὰς Ταρταρινικὰς φανερωμάτας των.

Μὲ καθαρότητα ἄλλως τε λόγια περὶγορεῖ ὁ Carnegι τὸν ἀνυπερβαίνοντα νὰ καταζέρῃ παρόμοια χτυπήματα.

«Κανένα δέντρο, λέγει, δὲν πέφτει μὲ τὸ πρῶτον χτύπημα. Τὸ χτύπημά μου κατὰ παλαιότητα συνηθείας τοῦ σκίπτεσθαι δὲν θὰ μοῦ περάσῃ ποτὲ ἀπὸ τὸν νοῦν, ὅτι εἶνε τὸ στεγνὸν καὶ ὅτι θὰ μωρέσω νὰ δῶ τὸ δέντρο νὰ πέφτῃ.»

Ἐπειδὴ ἐν τούτοις ἐπεθύμουν νὰ λαχθῇ ὅλη ἡ ἀλήθεια, ὅπως τὴν νοιώσω, ἐπισυνάπτω πρὸς τοὺς συντάκτας τῆς προκηρύξεως, συντακταγμένην κατὰ τοὺς τύπους τῆς εὐλαθείας, τὴν ἐπομένην ἀνκράκην ἱεατέρην καὶ ἐξιδαστήριον.

(ἀκολουθεῖ).

Στέφανος Ραυδῆς.

